

Kastellskolan (Org.nr 888000-8365)
reception@kastellskolan.se

2022-04-13
Dnr SI 2020:8002

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid
Kastellskolan med Kastellskolan som huvudman
belägen i Härnösands kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Kastellskolan avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintresse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Kastellskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna *i flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i låg utsträckning* är strategiskt och uthålligt.

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande del.

- Rektorn och skolans personal behöver utveckla arbetet med att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor så att det blir metodiskt och långsiktigt. I detta arbete behöver rektorn aktivt verka

för att samverkan och kunskapsspridning sker kring det läsfrämjande arbetet. Vidare behöver rektorn initiera och leda ett arbete för att skapa fysiska och sociala miljöer i skolan som stimulerar elevernas intresse för läsning. Vidare behöver rektorn och lärarna tillsammans utveckla arbetet så att skolbiblioteket används som en resurs i det läsfrämjande arbetet i samtliga årskurser.

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **13 september 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.
- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot

elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen för eleverna. Lärarna sätter även läsningen till viss del i ett socialt sammanhang genom att eleverna får ha samtal kring de lästa texterna, även om det främst handlar om de gemensamt lästa texterna och i mindre omfattning de texter elever läser individuellt. För ytterligare höja kvaliteten i arbetet med att sätta läsningen i ett sammanhang kan lärarna således ge eleverna fler möjligheter till samtal och interaktion kring de individuellt valda texterna.

Granskningen visar vidare att lärarna reflekterar värdet av läsning på flera olika sätt. Bland annat pratar lärarna om vikten av att kunna läsa och att läsning utvecklar fantasin och ordförrådet. Läsning ges såväl utrymme som tidsmässig prioritet i undervisningen. Eleverna får mycket tid till att läsa och lärarna har även högläsning för eleverna. Lärarna frågar även eleverna om deras egenvalda böcker och är intresserade av att veta vad eleverna tycker och tänker om dem.

Vidare visar granskningen att lärarna till viss del arbetar med att stimulera elevernas läsintresse även om lärarna inte på något strukturerat sätt tagit reda på elevernas läsintresse och läsvanor. Lärarna ser dock ett generellt ganska lågt läsintresse och försöker möta det på olika sätt. Granskningen visar också att lärarna erbjuder eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen och behov.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde avseende lärarnas arbete med att aktivt arbeta med läsfrämjande insatser mot elever med svagt intresse eller ringa vana vid att läsa. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* i bedömningsområde 2.

Motivering

Lärarna främjar elevernas läsintresse genom att sätta läsningen i ett innehållsmässigt och till viss del i ett socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen

Granskningen visar att lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen för eleverna. För att sätta läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang berättar lärarna för eleverna om de olika texterna innan de läser dem. I vissa fall jobbar eleverna även med olika förståelsefrågor enskilt eller i grupp. För att tydliggöra syftet med att läsa noveller kan lärarna exempelvis förklara att det är för att eleverna ska lära sig om hur en novell är uppbyggd inför att de själva ska skriva noveller. Tanken är att arbetssättet ska fungera både som inspiration och vägledning. Eleverna får även läsa varandras noveller genom att de arbetar med kamratrespons. I andra fall är det mer övergripande syften som eleverna uppfattat, såsom att eleverna ska bli bättre på att läsa. De texter som eleverna läser väljs till stor del av lärarna och de uppger att de väljer ut dem med stor omsorg för att de ska vara intressanta och att de ska utmana eleverna så att de möter andra typer av texter än om eleverna hade valt dem själva. Flera elever uppger att de tycker att lärarna väljer intressanta texter, såväl högläsningsböcker som andra texter. Som exempel har de läst texter om olika sorters kärlek, såsom mellan äldre personer respektive mellan två pojkar.

Vidare visar granskningen att lärarna ger eleverna vissa möjligheter till social interaktion och samtal kring de lästa texterna, även om det sker i begränsad omfattning när det gäller individuellt lästa texter. Främst är det diskussion i helklass av de gemensamt lästa texterna som är den sociala interaktionen som sker, men det finns även exempel på att lärare låter eleverna diskutera i mindre grupper och att eleverna kan få rita bilder utifrån texter som läraren läst för dem. Bilderna används sedan som underlag för gemensamma samtal vid nästa lästillfälle. Dock visar granskningen att eleverna i begränsad omfattning ges möjlighet att samtala om individuellt lästa texter. I regel så handlar den individuella läsningen i första hand om den "bänkbok" som eleverna lånat på biblioteket. När eleverna läst klart en "bänkbok" skriver de en recension som de lämnar till läraren, i något fall säger eleverna att de har fått göra en muntlig presentation också.

Lärarna framhåller läsningens värde för eleverna

Granskningen visar att lärarna reflekterar värdet av läsning på flera olika sätt. Enligt eleverna så brukar lärarna prata om vikten av att kunna läsa och att läsning utvecklar fantasin och ordförrådet. Ytterligare ett sätt som lärare visar att det är viktigt med läsning är genom att de själva läser när eleverna läser. Någon lärare uppger även att hen brukar prata med eleverna på luncher om böcker som hen vet att eleverna har läst, eller utgå från filmer och berätta att de bygger på böcker.

Lärarna frågar även eleverna om deras egenvalda böcker och är intresserade av att veta vad eleverna tycker och tänker om dem.

Granskningen visar vidare att läsning ges såväl utrymme som tidsmässig prioritet i undervisningen. Bland annat läser eleverna i sina bänkböcker minst en gång per vecka, men får även läsa när de är klara med andra uppgifter. Därutöver har lärarna ett högläsningsspass i veckan. Utöver det jobbar eleverna med "Svenska genom läsning" där de först läser en bok som eleverna själva väljer och sedan gör olika uppgifter kopplade till texten, som att hitta tio substantiv i texten eller skriva brev till någon i boken. Vidare så uppmuntrar lärarna eleverna att läsa på fritiden genom dels att prata om läsning med elever och vårdnadshavare på utvecklingssamtal och dels genom att vidarebefordra information från det kommunala biblioteket. Lärarna gör vissa ansträngningar för att skapa en så läsvänlig miljö som möjligt, bland annat uppger eleverna att lärarna har frågat dem vad de tycker om deras läsmiljö. Det finns skärmar som eleverna kan använda för att skärma av sig, dessutom så styr lärarna elevernas placeringar utifrån att de ska kunna jobba utan att bli störda.

Lärarna arbetar till viss del med läsfrämjande insatser

Granskningen visar att lärarna på olika sätt arbetar för att stimulera elevernas läsintresse, även om de inte på ett strukturerat sätt har tagit reda på eventuella mönster och skillnader i elevernas läsintresse och läsvanor. Förvisso berättar några lärare att de får en viss kännedom om elevernas läsvanor och läsintresse i det dagliga mötet med eleverna och någon lärare säger att de pratar om läsning på utvecklingssamtalen. Lärarna har dock inte på något strukturerat sätt tagit reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor, även om de har kännedom om de generella skillnader som finns i samhället. Enligt lärarna har de utifrån den kännedom de har inte kunnat se några särskilda mönster i sina elevgrupper som kan finnas kopplade till utländsk och socioekonomisk bakgrund samt kön vad gäller läsintresse och läsvanor, men har uppmärksammat att läsintresset generellt är lågt hos eleverna på den egna skolan. För att möta det låga intresset för läsning så försöker lärarna att ge riktade boktips till varje elev. Lärarna beskriver att de även låter elever välja böcker med bilder, för att minska motståndet till läsning. Andra metoder som lärarna provar för att få eleverna intresserade av läsning är exempelvis ljudböcker och att ta ut elever enskilt från klassrummet för att läsa tillsammans med dem.

Vidare visar granskningen att lärarna erbjuder eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen och behov. Lärarna uppger att de försöker hitta böcker som fångar elevernas intresse, framförallt till de elever som har ett visst motstånd till läsning. Som exempel nämner en lärare att hen tar sig tid med de eleverna när de är på biblioteket så att eleverna kan få ledning att välja böcker som passar dem för att de ska få en bra läsupplevelse. Många gånger går dock eleverna till biblioteket utan läraren och då är det främst bibliotekspersonalen eller

andra vuxna än lärare som vägleder eleverna i val av böcker. Vidare ser lärarna till att de texter som lärarna själva väljer för gemensam läsning är sådana som eleverna annars kanske inte hade valt och därigenom försöker de bredda elevernas repertoar av texter. Förutom tidigare nämnda exempel så läser någon lärare även högt ur en bok som handlar om gatubarn i Honduras.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsfrämjande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsfrämjande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsfrämjande strategier till varandra. I det strategiska läsfrämjande arbetet ingår också att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.
- Skolan uppmärksammar mönster och skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn med personal genomför insatser för att möta identifierade mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Med utgångspunkt i uppföljning och analys av såväl resultat som skolans arbetsprocesser initierar rektorn vid behov utvecklingsinsatser avseende det läsfrämjande arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i låg utsträckning* är strategiskt och uthålligt.

Skolinspektionens granskning visar att Kastellskolan i låg grad bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsvanor och utveckling av goda läsvanor. Rektorn verkar förvisso för att undervisningskulturen ska kännetecknas av samverkan och kunskapsspridning, dock har rektorn inte tydligt kommunicerat hur personalen ska samverka kring det läsfrämjande arbetet, eller att det är något de ska prioritera. Skolbiblioteket är en resurs som personalen ser som viktig, även om det endast i begränsad omfattning används i det läsfrämjande arbetet. Vidare finns det vissa fysiska miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.

Vidare visar granskningen att rektorn inte leder något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader avseende elevernas läsintresse och läsvanor på den egna skolan, men att skolan ändå i viss mån möter

skillnader lärarna ser i elevgrupperna. Lärarna har viss kännedom om sina egna elevgrupper och även generella skillnader i samhället kopplade till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön och anpassar sin undervisning utifrån det. Lärarna gör vissa insatser för att stimulera ett läsintresse utifrån att de sett att det generellt finns ett svagt läsintresse hos eleverna. Rektorn har i viss mån förmedlat höga förväntningar på alla elever och skolpersonal, även om det inte uttryckligen gäller det läsfrämjande arbetet.

Granskningen visar vidare att skolan saknar ett samlat utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i utbildningen. Lärarna uppger att det inte finns några uttalade förväntningar från rektorn avseende hur de ska arbeta med läsfrämjande insatser och som en följd av det blir det läsfrämjande arbetet på skolan upp till lärarna själva att bedriva. Rektorn behöver därför inta en mer aktiv roll i utvecklingsarbetet genom att följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet, detta för att vid behov kunna initiera utvecklingsinsatser.

Skolinspektionen har identifierat två utvecklingsområden inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdena och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Skolan bedriver i låg grad ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor

Granskningen visar att rektorn till viss del verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan och av kunskapsspridning mellan olika aktörer även om såväl rektorn som lärare uppger att rektorn inte uttalat att samverkan ska inbegripa även det läsfrämjande arbetet. Det finns forum där all personal träffas som skulle kunna nyttjas till att prata om ett läsfrämjande arbete, men enligt rektorn har den tiden främst handlat om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) eftersom det är något som skolan har sett ett större behov av att arbeta med de senaste åren.

Av intervjuer framkommer att det varierar mellan de olika stadierna när det gäller vilka förutsättningar som finns att samverka kring det läsfrämjande arbetet. Även om det enligt lärarna finns möjligheter att samverka mellan stadierna finns det få exempel på att det görs. På mellanstadiet finns få exempel på ämnesövergripande arbete. Enligt lärarna så finns det inte tid till att samarbeta över ämnesgränser förutom i de ämnen som lärarna själva undervisar. En bidragande orsak som lärarna uppger är att de byter undervisningsämnen mer eller mindre varje läsår. Ytterligare en orsak som försvårar ett ämnesövergripande arbete är att en av svensklärarna på mellanstadiet har större delen av sin undervisning på högstadiet

och därmed tillhör ett annat arbetslag. Till skillnad från mellanstadiet ges flera exempel på ämnesövergripande samarbeten i såväl hög- som lågstadiet. Exempelvis så turas de olika ämneslärarna om att läsa ur en högläsningsbok för eleverna för att på så sätt snabbare komma igenom en bok. Ett annat exempel på högstadiet är "Kastellmasken" som främst är ett filmprojekt men som även inrymmer manuskriptläsning. Även på lågstadiet finns det exempel på gemensamma läsfrämjande insatser, exempelvis läser elever i årskurs 3 för elever i förskoleklass. Inför Nobel har skolan ett projekt där det enligt lärarna till viss del finns samverkan även över stadiegränserna. Rektorn uppger dock att samverkan över stadiegränserna skulle kunna utvecklas.

Skolan samverkar till viss del med aktörer utanför skolan. Något som är genomgående för hela skolan är författarbesök, olika författare kommer till de olika stadierna. Inför författarbesöken köper skolan in böcker och eleverna får förbereda frågor till författarna. Lärarna berättar även att det finns en samverkan med det kommunala biblioteket, men att besöken till pausades under pandemin. När det ges möjlighet kommer lärarna att ta med sig eleverna till det kommunala biblioteket och låna böcker igen.

Granskningen visar vidare att såväl rektorn som lärare förvisso ser funktionen skolbibliotek som en viktig resurs, men att lärarna inte använder det i någon större utsträckning i det läsfrämjande arbetet. Lärarna uppger att utbudet på biblioteket är relativt varierat avseende såväl svårighetsgrad som texttyper. Skolbiblioteket har bytt lokaler till en annan byggnad vilket innebär att eleverna måste gå ut för att komma till biblioteket, något som flera lärare uppger har lett till att skolbiblioteket nyttjas mindre än tidigare då det låg i samma byggnad som undervisningslokalerna. Flera lärare upplever även att det är otydligt när skolbiblioteket är öppet vilket gör att de inte nyttjar det i samma utsträckning som de skulle önska. Enligt lärarna beror osäkerheten kring öppettider på att lokalerna även används till undervisning och att det är en låg bemanning på biblioteket.

Vidare visar granskningen att det till viss del finns ett arbete för att skapa fysiska miljöer som syftar till att främja elevernas läsintresse. I några klassrum har lärare placerat böcker synligt för eleverna, antingen i fönster eller på hyllor längst ner i klassrummet. Genomgående på skolan så tänker lärarna på placeringen av eleverna, för att skapa en så lugn miljö som möjligt. Det finns även gruppum som eleverna kan nyttja för att läsa i mindre grupper. Såväl lärarna som rektorn säger att de har jobbat mycket med att anpassa lärmiljön i klassrummen till elever med NPF och då är tanken att det ska vara så lite som möjligt som stör på väggarna. Rektorn uppger att det gäller att få till en balans så att skolans miljö både är läsfrämjande och anpassad till elever med NPF. Överlag är skolan enligt lärare en lugn miljö som tillåter eleverna att fokusera på läsningen när de ska läsa, även om en del elever säger att det kan vara lite stökigt. Som exempel på att det är lugnt nämner en lärare att hen själv kan sitta och läsa när eleverna läser. Förvisso säger

personalen att det är en ganska torftig miljö på skolan, men de försöker att göra det bästa av det som de har att arbeta med. Några lärare har även efterfrågat elevernas tankar om hur skolmiljön skulle kunna utformas för att stimulera till läsning men det är inget som skolan har gjort med systematik. Någon lärare ger även exempel på att de brukar sitta utomhus och läsa när vädret tillåter och att det är något som eleverna uppskattar.

Skolan uppmärksammar och möter inte skillnader mellan olika elevgruppers läsintrasse och läsvanor

Granskningen visar att skolan inte genomför några kontinuerliga uppföljningar av elevernas läsintrasse och läsvanor för att skapa en övergripande bild av eventuella skillnader och mönster kopplade till socioekonomisk bakgrund eller kön på den egna skolan. Dock pratar en del lärare med eleverna om läsvanor och läsintrasse på utvecklingssamtal. Lärarna får även en del kunskap om elevernas läsintrasse genom det dagliga mötet i klassrummen. Respektive lärare har därmed en viss kännedom om sin egen elevgrupp och deras läsintrasse och läsvanor. I början av årskurs 7 gör läraren i svenska även en läsvaneundersökning. Detta är dock inget som läraren följer upp på annat sätt än att den ligger till grund för den aktuella lärarens planering av undervisningen. Undersökningen är inte något som skolan tittar på gemensamt för att exempelvis se eventuella mönster över tid. Dock finns det hos personalen en medvetenhet om de generella skillnaderna som finns mellan olika elevgrupper avseende läsintrasse, läsvanor och läsförmåga i samhället. Skolan följer främst upp elevernas läsförmåga, vilket genom olika screeningar, bedömningsstöd och kunskapsresultat.

Utifrån den kännedom som lärarna har om sina egna elever ser de inga särskilda mönster kring elevernas läsintrasse och läsvanor. Lärarna ser dock att det generellt är ett ganska lågt läsintrasse bland eleverna. De tror också att den läsning som sker i skolan i princip är den enda läsningen som eleverna möter, framförallt vad gäller de äldre eleverna. Utifrån det generellt låga intresset för läsning försöker lärarna stimulera elevernas läsintrasse på olika sätt, dels genom att tipsa elever om spännande böcker och dels genom att få elever att tipsa varandra om böcker. Någon lärare säger även att hen brukar tävla lite med de yngre eleverna, exempelvis genom att se vem som kan läsa flest sidor under en viss tid. Det finns även exempel på att lärare visar intresse för elevernas läsning genom att se till att läsa de böcker som eleverna tipsat om synligt inför eleverna. Att skolan har schemalagd lästid är även det ett sätt att försöka stimulera elevernas läsintrasse. Inför Nobelfesten har skolan varje år även ett projekt kopplat till det. På lågstadiet innebär projektet att eleverna får utse en författare till Nobelprisvinnare samt läser om författaren och några av dennes verk. På mellan- och högstadiet arbetar eleverna med att skriva egna noveller och i samband med det har de läst noveller, såväl noveller som eleverna själva har skrivit som andra noveller. Andra sätt skolan försöker möta det låga läsintrasset är att involvera vårdnadshavare genom att, via

skolans lärplattform och vid utvecklingssamtal, uppmana dem att läsa med sina barn.

Granskningen visar vidare att rektor förmedlar höga förväntningar på elever och skolpersonal. Förvisso uppger lärarna att rektorn är relativt ny och att hen därmed inte har hunnit börja förmedla några förväntningar kopplade till ett läsfrämjande arbete, men att rektorn generellt har förväntningar på att lärarna ska sprida kunskaper inom kollegiet. Såväl rektorn som lärarna uppger att de har höga förväntningar på eleverna generellt och även till viss del kopplat till läsning.

Skolan saknar ett samlat utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser

Granskningen visar att rektorn inte bedriver ett samlat utvecklingsarbete när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Lärarna uppger att det inte finns några uttalade förväntningar från rektorn avseende hur de ska arbeta med läsfrämjande insatser. Som nämnts ovan tror flera lärare att det kan bero på att rektorn är relativt ny och har haft ett annat fokus. Rektorn säger att han utifrån Skolinspektionens granskning har sett ett behov av att utveckla det läsfrämjande arbetet på skolan där kartläggningar av elevernas läsvanor och läsintresse är en del av arbetet. I dagsläget uppger rektorn att skolan inte gör någon systematisk uppföljning av det läsfrämjande arbetet. Dock uppger rektorn att det finns goda förutsättningar för att kunna bedriva ett utvecklingsarbete inom området då skolans har en stabil personalgrupp med mycket erfarenhet och stort engagemang. Rektorn nämner även att det finns planer på att ta in en modul från Skolverkets kompetensutvecklingsutbildning *Läslýftet* för att arbeta med den på de pedagogiska träffar som personalen har.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Rektorn och skolans personal behöver utveckla arbetet med att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor så att det blir metodiskt och långsiktigt. I detta arbete behöver rektorn aktivt verka för att samverkan och kunskapsspridning sker kring det läsfrämjande arbetet. Rektorn behöver också initiera och leda ett arbete för att skapa fysiska och sociala miljöer i skolan som stimulerar elevernas intresse för läsning. Vidare behöver rektorn och lärarna tillsammans utveckla arbetet så att skolbiblioteket används som en resurs i det läsfrämjande arbetet i samtliga årskurser.

Skolinspektionens granskning visar att skolan behöver utveckla en systematik och långsiktighet för det läsfrämjande arbetet. Lärarna samverkar endast i begränsad utsträckning kring läsfrämjande arbete. Rektorn har inte tydligt kommunicerat hur det läsfrämjande arbetet ska gå till och bedrivas även om enskilda lärare arbetar

läsfrämjande i sin undervisning. Därmed saknas också en gemensam bild på skolan av hur det läsfrämjande arbetet ska se ut.

Granskningen visar vidare att det finns få inslag av fysiska och sociala miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintresse. Skolan har begränsat med utrymme i lokalerna och det är svårt att skapa sköna och inbjudande läsplatser, även om lärarna försöker att skapa miljöer som inspirerar till läsning. Några lärare har efterfrågat elevernas tankar om hur skolmiljön skulle kunna utformas för att stimulera till läsning men det är inget som har skolan gjort med systematik.

Granskningen visar även att biblioteket i begränsad omfattning nyttjas i det läsfrämjande arbetet delvis på grund av att det är otydligt när det faktiskt har öppet och delvis på grund av att det numer ligger i en annan byggnad än den som eleverna mestadels får sin undervisning i.

Av läroplanen för grundskolan framgår att utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹ Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat.² Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens.³ Vidare framhåller Skolverket att både skolans fysiska och sociala miljö är viktiga för att stimulera elevernas läsintresse. Att det finns stimulerande läsmiljöer på en skola signalerar att läsning är viktigt.⁴

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn och skolans personal utvecklar skolans läsfrämjande arbete så att det blir metodiskt och långsiktigt. I detta arbete ingår att skapa förutsättningar för samverkan över ämnes- och stadiegränser kring det läsfrämjande arbetet. Vidare behöver rektorn leda ett arbete för att skapa tillgängliga fysiska och sociala miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintresse. Rektorn med personal behöver göra eleverna delaktiga i utformningen av dess miljöer. Till den stimulerande läsmiljön hör både möblering och inredning

¹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

² Ibid. 2.8. Rektorns ansvar.

³ Ibid. 2.8. Rektorns ansvar.

⁴ Skolverket (2021). Modul Stimulera läsintresse utifrån ett jämställdhetsperspektiv, Del 4. Konkreta sätt att stimulera läsintresse.

samt ett brett, varierat och synligt utbud av texter.⁵ Skolgården kan också göras till en del av den stimulerande läsmiljön genom att rastaktiviteter som högläsning eller tyst läsning arrangeras. I Skolverkets kompetensutvecklingsutbildning *Stimulera* läsintresse ges konkreta exempel på hur läsmiljön i skolan kan synliggöras och förstärkas.⁶

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.

Granskningen visar att skolan inte genomför några kontinuerliga uppföljningar eller analyser av elevernas läsintresse eller läsvanor för att skapa sig en övergripande bild av eventuella skillnader och mönster som kan vara kopplade till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön på den egna skolan. Även om rektorn inte leder något samlat arbete för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader avseende elevernas läsintresse och läsvanor så har personalen emellertid viss kännedom om läsintresse, läsvanor och läsförmåga utifrån det lärarna ser i mötet med eleverna i klassrummen och utifrån de screeningar som görs av elevernas läsförmåga. Av granskningen framkommer även att svensklärarna som undervisar på mellanstadiet har begränsad kunskap om de elever och elevgrupper som särskilt behöver få ta del av läsfrämjande insatser.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁷ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utvecklingen av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.⁸ Av skollagen framgår vidare att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁹ Enligt läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ska skolan aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.¹⁰

⁵ Skolverket (2021). Modul Stimulera läsintresse utifrån ett jämställdhetsperspektiv, Del 4. Konkreta sätt att stimulera läsintresse.

⁶ Skolverket (2021). Modul Stimulera läsintresse, Del 3. Läsmiljö – att skapa rum för läsande. Idéer för utveckling av läsmiljön.

⁷ 2 kap. 9§ skollagen.

⁸ 4 kap. 4 § skollagen.

⁹ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁰ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.¹¹ Elevernas lust att läsa tycks också avta med stigande ålder, detta samtidigt som grundskolans högre årskurser bjuder på allt mer avancerade och krävande texter.¹² Vidare finns det orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.¹³ Elever med utländsk bakgrund ofta sämre förutsättningar än elever med svensk bakgrund. Deras föräldrar har oftare lägre utbildning och lägre inkomst. Boendesituationen kan också se annorlunda ut jämfört med elever med svensk bakgrund.¹⁴ Med ett minskande intresse för läsning och ökande skillnader mellan elever, ökar betydelsen av skolornas läsfrämjande arbete och vikten av att skolan hittar sätt att stimulera och vidga samtliga elevers läsintresse och läsning.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utvecklar arbetet med att följa upp och analysera mönster och skillnader i elevernas läsintresse och läsvanor. I arbetet med att följa upp elevernas läsintresse och läsvanor kan läsvaneundersökningar¹⁶ genomföras i olika årskurser och elevgrupper. Rektorn kan utifrån en sådan uppföljning och analys skapa en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att möta eventuella mönster och skillnader som identifierats på den egna skolan. I förekommande fall behöver rektorn även se till att särskilda ansträngningar görs för att även elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning. Uppföljningar och analyser av elevernas läsintresse och läsvanor kan också användas av lärarna i svenska på mellanstadiet för att motverka mönster som begränsar eleverna i deras läsning.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Mattias Ryd. I handläggningen av ärendet har även utredarna Roger Persson och Caroline Engskär deltagit.

¹¹ SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*. s. 232, 248, 276. Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Internationella studier 487, s. 45–46. Skolverket (2017). *PIRLS 2016 Läsförståelse hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40. Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7.

¹² Statens Medieråd (2019), s. 7

¹³ SOU 2018:57, s. 26.

¹⁴ Skolverket (2018).

¹⁵ SOU 2018:57, s. 89.

¹⁶ Se exempelvis <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/stimulera-lasintresse-utifran-ett-jamstalldhetsperspektiv/del-1-lasintresse-och-lasvanor> (Hämtad 2022-03-03).

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Kastellskolan under höstterminen 2021. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Roger Persson och Mattias Ryd.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- Två gruppintervjuer med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier; dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Kastellskolan, med den ideella föreningen Kastellskolan som huvudman, är en skola med förskoleklass och grundskolans årskurser 1 – 9 belägen i Härnösands kommun. Skolan leds av en rektor med hjälp av en biträdande rektor. Kastellskolan har vid tidpunkten för Skolinspektionens granskning 238 elever fördelat på 84 elever i förskoleklass och lågstadiet, 67 elever i mellanstadiet, och 87 elever i högstadiet. I mellanstadiet undervisar tre lärare i svenska. Av dessa är två lärare legitimerade och behöriga för den undervisningen de bedriver, medan en lärare är obehörig. Skolan har en bibliotekspersonal som administrerar utlåning av böcker på skolbiblioteket, men som i övrigt inte bedriver någon utåtriktad verksamhet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁷

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.¹⁸ Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.¹⁹ Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.²⁰

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.²¹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²² Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²³

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda

¹⁷ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁸ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

¹⁹ Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

²⁰ Ibid. 2.2 Kunskaper.

²¹ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

²² Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

²³ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.²⁴

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁵ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²⁶ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.²⁷

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁸

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.²⁹ Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.³⁰

²⁴ Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

²⁵ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

²⁶ Ibid. 2 kap. 10 §.

²⁷ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

²⁸ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

²⁹ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

³⁰ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1:

Rektorn och skolans personal behöver utveckla arbetet med att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor så att det blir metodiskt och långsiktigt. I detta arbete behöver rektorn aktivt verka för att samverkan och kunskapsspridning sker kring det läsfrämjande arbetet. Vidare behöver rektorn initiera och leda ett arbete för att skapa fysiska och sociala miljöer i skolan som stimulerar elevernas intresse för läsning. Vidare behöver rektorn och lärarna tillsammans utveckla arbetet så att skolbiblioteket används som en resurs i det läsfrämjande arbetet i samtliga årskurser.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 2:

Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?